

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2018 m. liepa–rugpjūtis

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	3
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	3
BK 231 straipsnio 2 dalies taikymas	3
<i>Dėl trukdymo antstolio veiklai pavojingumo požymio</i>	3
BK 281 straipsnio 3 dalies taikymas	5
<i>Dėl priešastinio ryšio</i>	5
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	6
BPK 59, 229 straipsnių nuostatų taikymas	6
<i>Dėl teismo šališkumo ir baudžiamosios bylos perdavimo iš teismo, kuriam ji teisinga, kitam teismui</i> ..	6
II. CIVILINĖS BYLOS	7
Daiktinė teisė	7
<i>Dėl daugiabučių namų savininkų bendrijos atsakomybės už bendro naudojimo objekto padarytą žalą vienam iš bendraturčių</i>	7
<i>Dėl perkamo valstybinės žemės sklypo dalių nustatymo jame esančio gyvenamojo namo bendraturčiams</i>	8
Sutarčių teisė	9
<i>Dėl koncesijos sutarties vienašalio nutraukimo</i>	9
<i>Dėl lėšų, sumokėtų pagal akcijų pasirašymo sutartis, akcijų emisijai neįsigaliojus dėl banko bankroto, draustumo pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą</i>	10
<i>Dėl restruktūrizavimo administratoriaus teisės reikšti ieškinį ginant restruktūrizuojamos įmonės ir jos kreditorių interesus actio Pauliana pagrindu</i>	11
<i>Dėl paveldėjimo teisių perleidimo</i>	11
<i>Dėl atsakovo gynimosi būdų, kai ieškovas (rangovas) reiškia reikalavimą sumokėti už atliktus darbus, o atsakovas (užsakovas) nesutinka su mokėtina suma remdamasis atliktų darbų trūkumais; dėl nesąžiningų sutarties sąlygų patikros</i>	12
Deliktų teisė	13
<i>Dėl administracinio teisės pažeidimo byloje nustatytų faktų prejudicinės galios civilinėje byloje, mišrios kaltės bei neturtinės žalos atlyginimo</i>	13
Civilinio proceso teisė	14
<i>Dėl savivaldybės teisės reikšti ieškinį viešajam interesui, susijusiam su nuosavybės teisės į valstybinę žemę įgyvendinimu, ginti</i>	14
<i>Dėl arbitry nešališkumo ir nepriklausomumo</i>	15
Bankroto teisė	16
<i>Dėl įmonės bankroto administratoriaus teisės civiliniame procese sudaryti taikos sutartį bankrutavusios įmonės vardu ir interesais</i>	16
<i>Dėl įmonės vadovo pareigos inicijuoti bankroto bylą nemokiai įmonei pažeidimo kaip sąlygos pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu</i>	17
Darbo teisė	17
<i>Dėl drausminės atsakomybės taikymo pagrindo</i>	17

I. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 231 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl trukdymo antstolio veiklai pavojingumo požymio

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje pirmosios instancijos teismas asmenis dėl kaltinimo pagal BK 231 straipsnio 2 dalį išteisino, o apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį panaikino ir priėmė naują – apkaltinamąjį – nuosprendį. Kasacinis

teismas, nagrinėdamas šią baudžiamąją bylą kasacine tvarka, sprendė klausimą dėl BK 231 straipsnio 2 dalies sudėties požymių aiškinimo ir taikymo.

Teisėjų kolegija pirmiausia atkreipė dėmesį į tai, kad trukdymas nėra vienareikšmis ir pavojingumo prasme gali turėti labai skirtingų formų. Vertinant objektyviuosius veikos požymius reikšminga tai, kokie veiksmai buvo atlikti, kiek jie tęsėsi ir kaip pasireiškė. Anot teisėjų kolegijos, teismas, vertindamas vieną ar kitą elgesį, kuriuo sudaromos kliūtys antstoliui vykdyti teismo sprendimą, ir pripažindamas šį elgesį nusikalstamu, privalo įvertinti ne vien tik kliūtis, su kuriomis susidūrė antstolis, bet ir įvykio kontekstą. Būtina atsižvelgti ir į tai, kokie subjektai atlieka trukdymo veiksmus: ar tai yra asmenys, kurių interesai yra tiesiogiai susiję su vykdomo sprendimo turiniu, ar tai yra kiti asmenys, į kurių interesus vykdomas teismo sprendimas tiesiogiai nėra nukreiptas. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad tik visapusiškai įvertinus visas šias aplinkybes, įmanoma konstatuoti pakankamą baudžiamajai atsakomybei atsirasti padarytos veikos pavojingumą, taip pat tyčinę kaltę, kuriai nustatyti būtina, kad kaltas asmuo suprastų, jog trukdo antstoliui vykdyti įsiteisėjusį teismo sprendimą, ir norėtų taip veikti. Be kita ko, teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad vertinant antstolio veiklai trukdžiusio asmens veiksmų pavojingumą ir jo kaltės klausimą svarbūs yra ir paties antstolio veiksmų teisėtumas bei jo pasirinktas teismo sprendimo vykdymo būdo adekvatumas situacijai.

Teisėjų kolegija nepagrįstais laikė ir atmetė kasatorių skundų teiginius dėl antstolės veiksmų neteisėtumo ir netinkamo sprendimo vykdymo būdo pasirinkimo ir nurodė, kad bylos aplinkybės patvirtina, jog visų CPK įtvirtintų reikalavimų vykdant teismo sprendimą nagrinėjamoje byloje buvo laikomasi, policijos pareigūnai pasitelkti teisėtai, jų veiksmai įvykio vietoje atitiko įstatymų reikalavimus. Antstolė, vykdydama teismo sprendimą, įstatymo reikalavimų nepažeidė, atsižvelgė į didelę įtampą ir konfliktą visuomenėje sukėlusią situaciją, įvertinusi aplinkybę, kad vieną kartą nepavyko įvykdyti teismo sprendimo, priėmė patvarkymą, užtikrinant sprendimo vykdymo sklandumą ir su sprendimo vykdymu susijusių asmenų saugumą, pasitelkti policijos pareigūnus, šie, turėdami atitinkamus įgalinimus, veikė pagal priimtą valstybės pareigūno sprendimą, išreiškusį teisėtą valstybės valią. Vis dėlto, patikrinusi bylą teisės taikymo aspektu ir įvertinusi teismų nuosprendžių argumentacijos nuoseklumą, logiškumą, išsamumą, atitiktį BPK reikalavimams vertinant bylos įrodymus, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas pagal nustatytas faktines bylos aplinkybes netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą pripažindamas kaltinime nurodytus asmenis kaltais dėl BK 231 straipsnio 2 dalyje nurodyto nusikaltimo padarymo.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad kaltinime nurodytų asmenų nuteisimą iš esmės lėmė jų veiksmų vertinimas kaip bendrininkų panaudojant smurtą prieš antstolę kaip būdą trukdyti jai vykdyti teismo sprendimą. Tačiau nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad, išskyrus K. D., nė vienas iš kaltinime nurodytų asmenų jokio fizinio smurto nenaudojo. Kaltinimas šiems asmenims dėl BK 231 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos padarymo paremtas iš esmės tik pritarimu veiksams, atliktiems vieno asmens K. D., kuris spūstyje sugriebė antstolei už žasto, ją laikė, neleisdamas eiti, ir spaudė, sukeldamas fizinį skausmą. Kiti asmenys, kuriems pareikštas kaltinimas, pagal bylos aplinkybes, buvo išsiskirstę ir atitolę nuo antstolės bei paties K. D. įvairiu atstumu. Duomenų, kad šie asmenys buvo pažįstami su K. D. ar būtų derinę su juo veiksmus, nėra. Pasak teisėjų kolegijos, tai rodo, kad K. D. veikė spontaniškai, kiti šalia jo, o juo labiau toliau nuo jo buvę asmenys negalėjo numatyti tokių veiksmų, taigi ir išreikšti jiems pritarimo. Teisėjų kolegija nurodė, kad buvimo minioje kartu su kitais faktas automatiškai nesuponuoja išvados dėl visų asmenų pritarimo bet kokiems kitų asmenų, esančių minioje, staiga, be perspėjimo atliktiems trumpalaikiams veiksams. Buvimas minioje, stovėjimas susikabinus rankomis gali būti vertinamas kaip bendras asmenų grupės veiksmas kiekvienam asmeniškai pritariant pačiam buvimui, tačiau tokios išvados negalima daryti dėl pritarimo K. D. veiksams, kurie, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, nagrinėjamu atveju buvo išimtinai asmeninio, vienašališko sprendimo pasekmė, ir byloje nėra pakankamų duomenų, kad kiti kaltininkai apie juos būtų žinoję, nenustatyta, kad visi kaltinime nurodyti asmenys tikrai matė, girdėjo ir suprato jo atliekamus veiksmus, nepatvirtinta, kad jie tokiems veiksams išreiškė pritarimą ir taip tapo jo veiksmų bendrininkais.

Kartu teisėjų kolegija, atribodama nuteistųjų, dėl kurių paduoti kasaciniai skundai, ir vieno K. D. veiksmus, sprendė, ar nuteistųjų veiksmai (stovėjimas minioje, šaukimas užgauliais žodžiais ant antstolės, policijos pareigūnų nurodymų nevykdymas) atitinka nusikaltimo, kurio sudėtis įtvirtinta BK 231 straipsnio 1 dalyje, pavojingumą, nes trukdymas gali būti kvalifikuojamas pagal BK 231 straipsnio 1 dalį, jei trukdoma procesinei profesinei veiklai ir toks trukdymas nėra susijęs su smurtu ar kitokia prievarta. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nagrinėjamoje byloje būtina atsižvelgti į tai, kad antstolės vykdomas teismo sprendimas visuomenėje buvo itin jautrus klausimas, sukėles prieštarų vertinimų, grįstų skirtingais visuomeniniais, politiniais, socialiniais įsitikinimais. Teisėjų kolegijos vertinimu, visi nuteistieji aiškiai nurodė, kad jie susirinko stebėti, kaip bus vykdomas sprendimas, tokius jų veiksmus lėmė ne siekis sutrukdyti antstolei, bet siekis išreikšti nepasitenkinimą teismo sprendimo turiniu, per protestą atkreipti visuomenės ir kartu antstolės dėmesį. Tuo tarpu ta aplinkybė, kad asmenys, stovintys minioje kieme, buvo išpėjami per garsiakalbį pasitraukti ir vykdyti policijos pareigūnų nurodymus, savaime nepatvirtina asmenų veiksmuose esant visų nusikalstamos veikos požymių ir yra reikšminga vertinant tik antstolės ir policijos pareigūnų veiksmų teisėtumą bei pasirinktų priemonių adekvatumą.

Apibendrinama teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, kvalifikuodamas byloje nustatytas aplinkybes kaip trukdymą antstoliui vykdyti teismo sprendimą panaudojant smurtą ar kitokią prievartą pagal BK 231 straipsnio 2 dalį, netinkamai taikė baudžiamąjį įstatymą (BPK 369 straipsnio 2 dalis), nepagrįsdamas kaltinime nurodomų asmenų veiksmų pavojingumo laipsnio ir netinkamai pritaikęs bendrininkavimo nuostatas. Dėl to kasacinis teismas apeliacinės instancijos apkaltinamąjį nuosprendį panaikino ir paliko galioti išteisinamąjį pirmosios instancijos teismo nuosprendį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-215-719/2018

BK 281 straipsnio 3 dalies taikymas

Dėl priežastinio ryšio

Šioje baudžiamojoje byloje žemesnės instancijos teismai asmenį dėl kaltinimo pagal BK 281 straipsnio 3 dalį išteisino. Nukentėjusysis ir jo atstovė kasaciniu skundu ginčijo priežastinio ryšio tarp išteisintojo veiksmų ir kilusio eismo įvykio bei jo padarinių nustatymą, kadangi, jo nuomone, bylą nagrinėję teismai nepagrįstai pripažino, kad teisiniu požiūriu tiesioginė eismo įvykio priežastis buvo nukentėjusiojo padarytas Kelių eismo taisyklių (toliau – KET) pažeidimas.

Teisėjų kolegija nukentėjusiojo kasacinio skundo argumentų kontekste pirmiausia pažymėjo tai, kad teismų praktikoje neretai tik vieno eismo dalyvio KET pažeidimas pripažįstamas eismo įvykio priežastimi, o kito eismo dalyvio KET pažeidimas, nors ir turėjęs įtakos eismo įvykiui kilti, vertinamas kitaip. Toks vertinimas galimas, kai tik vieno eismo dalyvio KET pažeidimas pripažįstamas būtina sąlyga (kartais ji įvardijama kaip pagrindinė ar dėsninga sąlyga) eismo įvykiui kilti, o kito eismo dalyvio padarytas pažeidimas, atvirkščiai, tokiu nelaikomas. Kaip nurodė teisėjų kolegija, iš nagrinėjamos bylos duomenų matyti, kad teismai apie priežastinį ryšį sprendė atsižvelgdami ne tik į išteisintojo padarytą KET pažeidimą, bet ir vertindami nukentėjusiojo veiksmus, jo padarytus KET pažeidimus, daug dėmesio skirdami priežastiniam ryšiui tarp KET pažeidimų ir kilusių padarinių nustatyti, ir pagrįstai konstatavo, kad būtent nukentėjusiojo neveikimas – savo vairuoto automobilio nepristabdymas laiku, nors tam buvo objektyvios puikios reljefo (gatvė nekalvota, tiesi ir be posūkių), matomumo (gatvė neužstatyta namais ir neapaugusi medžiais bei krūmais), meteorologinės sąlygos (vasaros dienos metas), transporto priemonės būklės (galiojanti techninė apžiūra), neintensyvaus eismo kaime sąlygos – ir buvo tiesioginė priežastis eismo įvykiui kilti.

Teisėjų kolegija sutiko su žemesnės instancijos teismų išvadomis, kad viena vertus, traktorių vairuojančio išteisintojo elgesys išvažiuojant iš šalutinės gatvės į pagrindinę buvo nepakankamai atsargus, atidus ir pažeidžiantis iš KET 154 straipsnio kylančius reikalavimus (nagrinėjamos veikos

padarymo metu galiojusios redakcijos KET 154 punktas numatė, kad nelygiareikšmių kelių sankryžoje šalutiniu keliu važiuojantis vairuotojas privalo duoti kelią transporto priemonėms, artėjančioms prie sankryžos pagrindiniu keliu). Kita vertus, anot teisėjų kolegijos, teismai kartu padarė teisingą išvadą, kad tai nebuvo pagrindinė eismo įvykio ir padarinių kilimo sąlyga ir nustatė, kad ir pats nukentėjęsysis pažeidė KET 127 ir 128 punktų nuostatas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal teismų nustatytas aplinkybes, galima daryti išvadą, kad sunkiasvorę transporto priemonę kelyje, kur geras matomumas, vairavęs išteisintasis galėjo tikėtis, kad pagrindiniu keliu transporto priemonę vairuojantis nukentėjęsysis laikysis KET 127, 128 punktų reikalavimų ir kad išteisintasis, transporto priemone įvažiavęs į pagrindinę gatvę ir pamatęs artėjančią nukentėjusiojo vairuojamą automobilį, kito elgesio varianto, kaip tik baigti atlikti kairio posūkio manevrą, neturėjo. Tuo tarpu nukentėjęsysis turėjo galimybę sustabdyti vairuojamą transporto priemonę ir išvengti susidūrimo. Teisėjų kolegija taip pat sutiko ir su apeliacinės instancijos teismo pozicija, kad KET 127 ir 128 punktuose įtvirtinti įpareigojimai transporto priemonės vairuotojui nustatyti nepriklausomai nuo to, ar kitas eismo dalyvis pažeidė KET ir sukėlė grėsmę eismo saugumui. Dėl to, teisėjų kolegija konstatavo, kad teismai padarė teisingą išvadą, jog būtent nukentėjusiojo neveikimas – savo vairuojamos transporto priemonės nestabdymas laiku – buvo būtinoji eismo įvykio kilimo sąlyga.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nukentėjusiojo ir jo atstovės kasacinį skundą atmetė ir paliko galioti žemesnės instancijos teismų sprendimus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-204-895/2018

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 59, 229 straipsnių nuostatų taikymas

Dėl teismo šališkumo ir baudžiamosios bylos perdavimo iš teismo, kuriam ji teisinga, kitam teismui

Šioje baudžiamojoje byloje kasatorius skunde teigė, kad pirmosios instancijos teismas buvo šališkas, ir kaip vieną iš šališkumo įrodymų nurodė aplinkybę, jog pirmosios instancijos teismo teisėja išsprendė klausimą, BPK nepriskirtą šios instancijos teismo kompetencijai, t. y. nutartyje išsprendė prašymus ne tik dėl kasatoriaus pareikšto nušalinimo šiai teisėjai, bet ir dėl nušalinimo visam teismui.

Kasacinis teismas, išnagrinėjęs šią baudžiamąją bylą, nurodė, kad pagal BPK 59 straipsnio 3, 4 dalyse nustatytą tvarką tuo atveju, jeigu bylą nagrinėja vienas teisėjas, dėl jam pareikšto nušalinimo nusprendžia jis pats, tačiau teisėjo nusišalinimą dar turi patvirtinti teismo pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, to teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas ar jų paskirtas teisėjas. BPK nenumato tvarkos, kuria vadovaujantis galėtų būti keliamas ir išsprendžiamas klausimas dėl visų to teismo rūmų ar teismo teisėjų, taigi ir tų, kurie bylos nenagrinėja, nušalinimo. Nei aukštesniajam teismui, nei jo pirmininkui ar kitam subjektui BPK nenustatyta teisė spręsti dėl teisme pareikšto žemesniojo teismo teisėjo ar viso teismo teisėjų nušalinimo. Bylą nagrinėjančio teismo priimta nutartis dėl nušalinimo aukštesniajam teismui atskirai neskundžiama (BPK 439 straipsnio 2 dalis); bylą nagrinėjusio teisėjo ar teisėjų kolegijos šališkumo klausimas argumentuotai gali būti keliamas apeliaciniame ar kasaciniame skunduose.

Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad pagal BPK 229 straipsnio 1 dalies nuostatas, baudžiamoji byla gali būti perduota iš teismo, kuriam ji teisinga, kitam teismui arba kitiems teismo rūmams, tačiau tai sietina su išimtiniais atvejais, kai siekiama užtikrinti svarbius valstybės saugumo, viešosios tvarkos, taip pat ir teisingumo interesus. Šiuo pagrindu bylą perduoti kitam teismui arba kitiems teismo rūmams leidžiama tik tol, kol ji nepradėta nagrinėti teisiamejame posėdyje. Bylos perdavimo kitam teismui ar teismo rūmams klausimą tokiu atveju turi išspręsti BPK 229 straipsnio 2 dalyje nurodyto atitinkamo teismo pirmininkas. Kartu teisėjų kolegija

atkreipė dėmesį į tai, kad praktikoje įmanoma ir tokia situacija, kai esant BPK 58 straipsnyje nurodytiems pagrindams bylos negali nagrinėti visi to teismo ar to teismo rūmų teisėjai ir ši aplinkybė išaiškėja bylos teismo nagrinėjimo metu (pvz., bylos nagrinėjimo dalyviui pareiškus bylą nagrinėjančiam teisėjui nušalinimą BPK 58 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytu pagrindu, teisėjas nusišalina, nusišalinimą patvirtina teismo pirmininkas, o visi kiti to teismo rūmų (teismo) teisėjai yra sprendę įtariamojo suėmimo ar suėmimo pratęsimo klausimą toje pačioje byloje ikiteisminio tyrimo metu). Taigi iš esmės tai reiškia, kad turi būti išspręstas bylos perdavimo nagrinėti kitiems teismo rūmams ar kitam teismui klausimas, o tokio pobūdžio klausimo sprendimas yra BPK 229 straipsnio 2 dalyje nurodyto atitinkamo teismo pirmininko kompetencija.

Nagrinėjamos situacijos kontekste kasacinis teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad 2017 m. vasario 15 d. teismo posėdžio metu kaltinamasis Tauragės rajono apylinkės teismui pateikė prašymą nuo baudžiamosios bylos nagrinėjimo nušalinti bylą nagrinėjančią teisėją ir visą Tauragės rajono apylinkės teismą. Tauragės rajono apylinkės teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartimi kaltinamojo teisėjai pareikštas nušalinimas netenkintas. Šioje nutartyje, be kita ko, nurodyta, kad nušalinimas šioje baudžiamojoje byloje visam Tauragės rajono apylinkės teismui, vadovaujantis BPK 229 straipsnio 1 dalimi, galėjo būti pareikštas tik tol, kol baudžiamoji byla nebuvo pradėta nagrinėti teisiame posėdyje, ir šioje baudžiamojo proceso stadijoje toks bylos perdavimas iš vieno teismo kitam teismui negalimas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad toks pirmosios instancijos teismo išaiškinimas yra netikslus, nes nušalinimas pagal BPK nuostatas gali būti reiškiamas bylą nagrinėjančiam teisėjui ar teisėjų kolegijai, o ne visam teismui, tačiau tiek iš šios nutarties motyvų, tiek iš rezoliucinės šios teismo nutarties dalies matyti, kad pirmosios instancijos teismas sprendimą priėmė pagal savo kompetenciją – išnagrinėjo ir motyvuotai atmetė kaltinamojo pareikštą nušalinimą bylą nagrinėjusiai teisėjai, ir, priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, nutartyje nei dėl viso teismo teisėjų nušalinimo, nei dėl bylos perdavimo kitam teismui jokio sprendimo nepriėmė.

Įvertinusi visas reikšmingas aplinkybes, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad kasacinio skundo argumentai, jog pirmosios instancijos teismas, sprenddamas prašymą dėl nušalinimų ir bylos perdavimo kitam teismui, išsprendė klausimus, kuriuos pagal įstatymą turi išnagrinėti apeliacinės instancijos teismas, yra nepagrįsti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-511/2018

II. CIVILINĖS BYLOS

Daiktinė teisė

Dėl daugiabučių namų savininkų bendrijos atsakomybės už bendro naudojimo objekto padarytą žalą vienam iš bendraturčių

Ieškovė (draudimo kompanija), išmokėjusi apdrausto buto savininkui draudimo išmoką už dėl susidėvėjusių vandens tinklų avarijos aplietą butą, regresu tvarka prašė priteisti iš atsakovės (daugiabučio namo savininkų bendrijos) žalos atlyginimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad daugiabučio gyvenamojo namo karšto vandens sistemos vamzdinai bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso šio namo butų savininkams; daugiabučio namo savininkų bendrija yra viena iš bendrosios dalinės nuosavybės objektų valdymo formų. Kasacinis teismas jau yra konstatavęs, kad atsakomybės subjektu pagal daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų, kaip bendraturčių, tarpusavio prievolės atlyginti žalą, atsiradusią jiems įgyvendinant namo bendrojo naudojimo objektų valdymo, naudojimo, disponavimo jais teisę, gali būti tik bendraturčiai, bet ne bendrija. Todėl apžvelgiamoje byloje kasacinis teismas, plėtodamas formuojamą praktiką, susijusią su subjekto, atsakingo už žalą, padarytą dėl daugiabučio namo, kuriame įsteigta daugiabučių namų savininkų bendrija, bendrojo naudojimo objektams priskiriamos

inžinerinės įrangos gedimo, nustatymu, pažymėjo, kad pagal statybos techninio reglamento 1.12.05:2010 „Privalomieji statinių (gyvenamųjų namų) naudojimo ir priežiūros reikalavimai“ 29 punkte nustatytą teisinį reguliavimą už šiame reglamente nustatytų reikalavimų pažeidimus įstatymų nustatyta tvarka atsako gyvenamųjų namų naudotojai ir techniniai prižiūrėtojai. Taigi, bendrija, nebūdama gyvenamojo namo naudotoja bei jo techninė prižiūrėtoja (Statybos įstatymo 48 straipsnio 1–3 dalys), negali būti ir atsakomybės, atsirandančios dėl privalomųjų statinių (gyvenamųjų namų) naudojimo ir priežiūros reikalavimų nevykdymo arba netinkamo vykdymo, subjektas. Bendrija, kaip ir kitų teisinių formų bendrojo naudojimo objektų valdytojai, privalo turėti atskirą kaupiamųjų lėšų sąskaitą, tačiau į ją draudžiama nukreipti išieškojimą pagal bendrijos ar bendrosios dalinės nuosavybės teisės subjektų prievoles.

Kasacinis teismas padarė išvadą, kad bendrija, kaip specifinis juridinis asmuo (bendrosios dalinės nuosavybės objektų valdymo forma), nėra subjektas, kuris negalėtų vykdyti veiklos neturėdamas nuosavybės teise turto; įstatymų leidėjo nustatytos galimybės įgyti jam nuosavybės teise turimą yra ribotos; į pagrindinę turto dalį – kaupiamąsias lėšas, kurias bendrija privalo kaupti pagal įstatymus, nukreipti išieškojimą pagal bendrijos prievoles draudžiama, o reikalauti, kad pagal bendrijos prievoles atsakytų bendrijos nariai (bendriją įsteigę butų ir kitų patalpų (pastatų) savininkai), tuo tikslu priskaičiuojant jiems papildomas tikslines įmokas, nėra teisinio pagrindo.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas pripažino, kad daugiabučių namų savininkų bendrija nėra atsakinga už prašomą priteisti žalą, todėl teismų priimtus procesinius sprendimus panaikino ir ieškinį atsakovei atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-292-403/2018

Dėl perkamo valstybinės žemės sklypo dalių nustatymo jame esančio gyvenamojo namo bendraturčiams

Apžvelgiamoje byloje ieškovė ginčijo valstybės institucijų sprendimus nustatyti jai ir kitiems namo bendraturčiams perkamo valstybinės žemės sklypo dalis pagal kiekvieno iš jų nuosavybės teise valdomą gyvenamojo namo dalį. Ji nurodė, kad 1997 m. kartu su ankstesne namo bendraturte buvo sudariusi susitarimą valstybinį žemės sklypą, ant kurio stovi gyvenamasis namas, pirkti lygiomis dalimis, todėl sklypas turėjo būti padalintas atsižvelgiant į šį susitarimą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad pirmą kartą dėl valstybinės žemės įsigijimo buvo kreiptasi dar 1997 m., o paskutinį – 2016 m. Per šį laikotarpį ne kartą pasikeitė teisinis reglamentavimas, tame tarpe ir Vyriausybės nutarimas, reglamentuojantis valstybinės žemės įsigijimo tvarką, kai keliems gyvenamojo namo bendraturčiams parduodamas jų naudojamas valstybinės žemės sklypas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ieškovė pageidavo pirkti didesnę žemės sklypo dalį, nei jai būtų tekę pagal nuosavybės teise valdomo gyvenamojo namo dalį. 1999 m. kovo 9 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 260 patvirtinta Naudojamų valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai) tvarka nustatė du galimus parduodamų bendrosios dalinės nuosavybės teise žemės sklypo dalių nustatymo būdus: rašytiniu bendraturčių susitarimu arba apskrities viršininko sprendimu, priimtu atsižvelgiant į kiekvienam bendraturčiui priklausančią gyvenamojo namo dalį; vėliau ši tvarka keitėsi, nustatant tik išlygas bendraturčiams susitarti. 2011 m. balandžio 27 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 494 buvo galutinai įtvirtinta bendraturčio teisė įsigyti valstybinės žemės sklypo dalį, proporcingą kiekvienam bendraturčiui priklausančio gyvenamojo namo ar kito statinio daliai, ir nepalikta galimybės valstybinę žemę išsipirkti bendraturčių susitarimu. Kasacinis teismas konstatavo, jog principo, pagal kurį bendraturčio perkama žemės sklypo, kuris yra bendroji nuosavybė, dalis priklauso nuo jam priklausančios gyvenamojo namo dalies, įtvirtinimas valstybinės žemės pardavimo procese užtikrina bendraturčių teisių lygiateisiškumo principo įgyvendinimą. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad gyvenamojo namo bendraturtis, nustatyta tvarka įgijęs nuosavybės teise atitinkamą

žemės sklypo dalį, vadovaudamasis sutarties laisvės principu, turi teisę laisvai disponuoti nuosavybės teise turima žemės sklypo dalimi.

Nors ieškovė dėl valstybinės žemės pirkimo kreipėsi 1997 m., tačiau valstybinės žemės pardavimo bendraturčiams procedūra nebuvo vykdoma, nes nebuvo parengtas žemės sklypo planas; toks planas parengtas tik 2014 m. Todėl kasacinis teismas padarė išvadą, jog bendraturčių susitarimas dėl sklypo dalių nustatymo, sudarytas žemės sklypui dar nesant teisės aktų nustatyta tvarka suformuotam, nesukėlė teisinių padarinių, nes nebuvo pirkimo–pardavimo sutarties objekto, dėl kurio pirkimo šalys turėjo susitarti, o suformavus žemės sklypą jau galiojo Vyriausybės nutarimo Nr. 494 redakcija, nesuteikianti šalims teisės susitarti dėl perkamų žemės sklypo dalių dydžio.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo ieškinys atmetas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-690/2018

Sutarčių teisė

Dėl koncesijos sutarties vienašalio nutraukimo

Ieškovė prašė pripažinti neteisėtu atsakovės (savivaldybės administracijos) vienašališką koncesijos sutarties nutraukimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai šį prašymą tenkino.

Kasacinis teismas, vertindamas koncesijos sutarties vienašalio nutraukimo teisėtumą, atsižvelgė į koncesijos prigimtį ir tikslą – skatinti privataus kapitalo investicijas ir užtikrinti viešojo intereso įgyvendinimą, lemiančius, kad koncesijos atveju visada turi būti siekiama geriausio privataus ir viešojo intereso kompromiso. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šio kompromiso pasiekimas užtikrinamas per sąžiningas, skaidrias ir konkurencingas koncesijos suteikimo procedūras, stabilią ir teisinį tikrumą koncesininkui sukuriančią teisinę aplinką. Teisinis tikrumas užtikrinamas taip pat ir aiškiai nustatytais bei apibrėžtais sutarties pabaigos pagrindais, todėl viešasis subjektas, suteikiančioji institucija, privalo itin kruopščiai, atsakingai ir rūpestingai rengtis koncesijos suteikimo procedūroms, jas vykdyti, o sudarius sutartį, atsakingai ir protingai kontroliuoti koncesijos sutarties sąlygų įgyvendinimą.

Kasacinis teismas, priešingai nei teigė atsakovė, sprendė, kad koncesijos sutartis nėra priskirtina fiduciarinėms sutartims, nes koncesijų teisinis reguliavimas nenustato koncesininko lojalumo pareigos bei specifinių viešojo subjekto teisių gynimo būdų. Sutartiniams santykiams būdingas sąžiningumo, pasitikėjimo ar bendradarbiavimo principas pats savaime nereiškia, kad tokia pareiga pasižymi fiduciarumu. Kasacinis teismas pažymėjo, jog viešosios partnerystės santykių ilgalaikiškumas taip pat nėra skiriamasis fiduciarumo pareigos požymis, tuo labiau, kad koncesijos teisiniuose santykiuose ilgalaikiškumas paprastai grindžiamas koncesininko atliktų investicijų atsiperkamumo terminu. Todėl tai, kad koncesijos sutarties objektas gali būti susijęs su viešųjų paslaugų vykdymu ar valstybės turto naudojimu ar valdymu, savaime nereiškia, kad koncesijos sutartys turi būti priskiriamos fiduciarinėms sutartims.

Kasacinis teismas nurodė, kad pagal šalių sudarytą koncesijos sutartį bet kuri sutarties šalis turi teisę nutraukti sutartį prieš koncesijos laikotarpio pasibaigimą, jeigu kita šalis iš esmės pažeidžia šią sutartį ir per nustatytą laiką nuo nukentėjusios šalies pranešimo gavimo šio pažeidimo neištaiso. Kartu teismas atkreipė dėmesį, jog, atsižvelgiant į tokios sutarties ilgalaikiškumą, gali pasitaikyti pažeidimų, tačiau ne bet kokie pažeidimai savaime lemia sutarties pažeidimo esmingumą, suteikiančią teisę vienašališkai nutraukti sutartį. Kadangi koncesijos sutartis yra ir vienas iš privataus kapitalo investicijų skatinimo būdų, tokio skatinimo tikslo nebūtų įmanoma pasiekti, jei koncesininkas nebūtų tikras, kad koncesijos sutartį bus galima nutraukti tik išimtiniais atvejais. Atsižvelgdamas į teismų nustatytas aplinkybes, kasacinis teismas konstatavo, kad sutarties pažeidimai nebuvo esminiai, todėl nebuvo ir pagrindo nutraukti koncesijos sutartį. Dėl nurodytų aplinkybių kasacinis teismas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus paliko nepakeistus.

Dėl lėšų, sumokėtų pagal akcijų pasirašymo sutartis, akcijų emisijai neįsigaliojus dėl banko bankroto, draustumo pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą

Ieškovai prašė teismo pripažinti juos atsakovo (banko) indėlininkais Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo (toliau – IĮIDI) prasme. Ieškovai nurodė, kad pagal sutartis su atsakovu pervedė jam lėšas už išleidžiamas akcijas, tačiau, Lietuvos bankui atsisakius išduoti leidimą registruoti atsakovo įstatų pakeitimus dėl įstatinio kapitalo didinimo, sutartys tapo negaliojančios. Apžvelgiamoje byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar lėšoms, kurios asmens buvo įmokėtos į atsakovo kaupiamąją sąskaitą, pagal sudarytą su atsakovu akcijų pasirašymo sutartį, kai akcijų emisija nebuvo atlikta dėl banko bankroto, taikomos investuotojų kompensavimo arba indėlių garantijų sistemos. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Apžvelgiamoje byloje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – ESTT) prejudicinio sprendimo. ESTT nurodė, kad skoliniai reikalavimai, susiję su lėšomis, nurašytomis iš kredito įstaigoje privačių asmenų turėtų sąskaitų ir pagal sutartį dėl būsimų perleidžiamųjų vertybinių popierių, kuriuos ta įstaiga turėjo išleisti, pasirašymo pervestomis į šios įstaigos vardu atidarytas sąskaitas, tokiu atveju, kai šių vertybinių popierių emisija galiausiai nebuvo įvykdyta dėl minėtos įstaigos bankroto, priskirtini tiek prie 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų (toliau – Direktyva Nr. 97/9/EB) nurodytų investuotojų kompensavimo sistemų, tiek prie 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų, iš dalies pakeistoje 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/14/EB (toliau – Direktyva 94/19/EB), nurodytų indėlių garantijų sistemų. Esant situacijai, kai skoliniams reikalavimams taikomos tiek Direktyvoje 94/19/EB nurodytos indėlių garantijų sistemos, tiek Direktyvoje 97/9/EB nurodytos investuotojų kompensavimo sistemos ir kai nacionalinės teisės aktų leidėjas tokių skolinių reikalavimų nepriskyrė prie vienos sistemos pagal vieną ar kitą iš šių direktyvų, bylą nagrinėjantis teismas negali pats nuspręsti, kuria sistema gali pasinaudoti minėtų skolinių reikalavimų turėtojai – pastarieji turi pasirinkti, pagal kurią sistemą, įtvirtintą nacionalinėje teisėje įgyvendinant šias dvi direktyvas, pasinaudoti teise į kompensaciją. ESTT pažymėjo, kad skolinių reikalavimų turėtojai negali naudotis dviguba kompensacija.

Kasacinis teismas nurodė, kad nacionalinio teisės aktų leidėjo valia apsaugoti kredito įstaigai kaip investicinei įmonei perduotus pinigus, kurie buvo skirti investicinėms paslaugoms suteikti, pagal Direktyvoje 94/19/EB įtvirtintą indėlių garantijų sistemą nėra aiški. Kadangi ieškovai šioje byloje pareikštu ieškiniu prašė pripažinti juos indėlininkais IĮIDI 2 straipsnio 3 dalies prasme, t. y. pripažinti jiems teisę į draudimo išmoką, mokėtiną pagal IĮIDI, bei savo reikalavimą grindė Direktyva 94/19/EB, kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovai aiškiai išreiškė savo valią pasinaudoti teise į kompensaciją pagal indėlių garantijų sistemą, nacionalinėje teisėje įtvirtintą įgyvendinant Direktyvą 94/19/EB. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas pripažino ieškovus indėlininkais.

Sprenddamas dėl asmens teisės į draudimo išmoką galiojimo termino, kasacinis teismas pažymėjo, kad jeigu per 5 metų terminą, per kurį, remiantis IĮIDI 10 straipsnio 2 dalimi, galioja indėlininko teisė gauti draudimo išmoką, asmuo, laikantis save indėlininku, ėmėsi veiksmų, gindamas pirmiau nurodytą savo teisę, nustatytas terminas negali būti laikomas pasibaigusiu ir draudimo išmoka šiuo pagrindu negali būti nemokama vien dėl to, kad teisminis ginčas dėl asmens teisės į draudimo išmoką užsitęsė iki šio termino pabaigos ar ilgiau.

Atsižvelgdamas į tai, kad ieškovų nesieja privalomas procesinis bendradarbiavimas, ir kasacinį skundą padavė ne visi ieškovai, kasacinis teismas tikrino apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį dėl kasacinį skundą padavusių ieškovų reikalavimų ir, remdamasis nurodytais

argumentais, apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, priimtą dėl šių ieškovų, panaikino ir jų ieškinį tenkino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-213-687/2018

Dėl restruktūrizavimo administratoriaus teisės reikšti ieškinį ginant restruktūrizuojamos įmonės ir jos kreditorių interesus actio Pauliana pagrindu

Ieškovė restruktūrizuojama bendrovė, atstovaujama restruktūrizavimo administratorės, pareiškė *actio Pauliana* (Pauliano ieškinį), kuriuo prašė pripažinti ieškovės ir atsakovų sudarytus sandorius negaliojančiais ir taikyti restituciją. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį iš esmės tenkino.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad restruktūrizavimo administratorius įmonės vadovo nepakeičia, todėl, esant iškeltai restruktūrizavimo bylai, juridinis asmuo toliau vykdo veiklą, o jo valdymo organai išsaugo savo valdymo įgalinimus. Restruktūrizavimo administratoriaus funkcijos iš esmės yra susijusios su pareikštų kreditorių finansinių reikalavimų priėmimu ir perdavimu juos tvirtinti ar ginčijimu teisme, su restruktūrizavimo plano rengimu ir jo įgyvendinimo bei įmonės valdymo organų priežiūra. Vykdydamas šias funkcijas, restruktūrizavimo administratorius turi Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo (toliau – ĮRĮ) 22 straipsnio 1 dalies 5 ir 7 punktuose įtvirtintas teises, kurios yra pakankamos jo funkcijoms tinkamai vykdyti. Pagal ĮRĮ restruktūrizavimo byloje nėra kvestionuojami ir peržiūrimi įmonės iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo sudaryti sandoriai, todėl ĮRĮ nenustato restruktūrizavimo administratoriui teisės ir (ar) pareigos, priešingai nei Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (toliau – ĮBĮ) bankroto byloje, peržiūrėti įmonės iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo sudarytus sandorius ir, esant pagrindui, juos ginčyti teisme. Kasacinis teismas nurodė, kad restruktūrizavimo proceso paskirtis iš esmės skiriasi nuo bankroto proceso paskirties, todėl ĮBĮ įtvirtinta bankroto administratoriaus teisė ginčyti bankrutuojančios įmonės sudarytus sandorius, be kita ko, reiškiant ir *actio Pauliana*, negali būti taikoma restruktūrizavimo byloje. Dėl to teisėjų kolegija suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: restruktūrizavimo administratorius neturi teisės restruktūrizuojamos įmonės vardu ginčyti tokios įmonės iki restruktūrizavimo bylos jai iškėlimo sudarytus sandorius.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai aiškino ir taikė ĮRĮ nuostatas restruktūrizavimo administratoriaus kompetencijos aspektu, todėl teismų procesinius sprendimus panaikino ir ieškinį paliko nenagrinėtą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-273-611/2018

Dėl paveldėjimo teisių perleidimo

Apžvelgiamoje byloje pareiškėjas skundė antstolio veiksmus vykdamas išieškojimą iš nekilnojamojo turto, prašė pripažinti varžytynių rezultatą negaliojančiu. Pasak pareiškėjo, antstolis, vykdydamas varžytynes, turėjo atlikti ne atskirų nekilnojamojo turto objektų, sudarančių palikimo turinį, o pačios turtinės teisės vertinimą ir skelbti būtent paveldėjimo teises, bet ne atskirų nekilnojamojo turto objektų varžytynes. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundo netenkino. Apeliacinės instancijos teismas antstolio veiksmus vykdomojoje byloje organizuojant varžytynes ir parduodant jose pareiškėjui priklausančias paveldėjimo teises į konkretų nekilnojamąjį turtą pripažino neteisėtais.

Kasacinis teismas nurodė, kad nuosavybės teisė į paveldėtą turtą įgyjama palikimo priėmimu ir priklauso įpėdiniui nuo palikimo atsiradimo momento nepriklausomai nuo to, ar įpėdinis yra gavęs paveldėjimo teisės liudijimą. Tačiau nepaisant to, palikimo turinį sudarančiais daiktais, turtu, kaip nuosavybės teisių objektais, įpėdinis gali disponuoti tik po to, kai notaras išduoda paveldėjimo teisės liudijimą. Todėl iki paveldėjimo teisės liudijimo gavimo įpėdinis, kaip paveldėjimo teisių turėtojas, šių teisių pirkimo–pardavimo sutartimi perleidžia pirkėjui paveldėjimo teises, tačiau ne teises į konkrečius palikimo turinį sudarančius daiktus. Nors paveldėjimo teisės yra

dalus objektas, pats palikimas negali būti priimamas iš dalies. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, kad paveldėjimo teisės, kaip civilinės apyvartos objektas, nuo palikimo priėmimo iki paveldėjimo procedūrų užbaigimo gali būti perleistos visos arba dalimis, tačiau perleidžiama paveldėjimo teisių dalis negali būti apibrėžiama konkrečiais paveldimo turto objektais ar teisėmis į juos. Paveldėjimo teisių perleidimo sutartyje gali būti detalizuojama tik idealioji perleidžiamų paveldėjimo teisių dalis, atitinkamai apimanti tiek paveldimo turto aktyvą, tiek pasyvą (pvz., 1/2 įpėdiniui priklausančių paveldėjimo teisių).

Kasacinis teismas pažymėjo, kad antstolis vykdymo procese yra saistomas ne tik proceso teisės normų, nustatančių jo įgalinimus ir vykdymo veiksmus, tokius kaip skolininko turto areštas ar turto varžytynės, bet ir materialiosios teisės normų, apibrėžiančių konkrečių veiksmų turinį, t. y. nustatančių, kas yra skolininkas, turtas, kokios skolininko teisės į tą turtą ir pan. Todėl antstolis, nukreipdamas išieškojimą į skolininko paveldėjimo teises, visų pirma turi įvertinti galimą jų visumos, t. y. aktyvo ir pasyvo, vertę ir, atsižvelgdamas į tai, areštuoti tokią jų idealiąją dalį, kuri atitinka išieškotina sumą.

Remdamasis nurodytais argumentais kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog, kol nėra išduotas paveldėjimo teisės liudijimas, įpėdinis neturi teisės disponuoti paveldėtu turto, todėl ir išieškojimas gali būti vykdomas tik iš įpėdiniui priklausančių paveldėjimo teisių, o ne konkrečių paveldimą turtą sudarančių nekilnojamųjų daiktų ar teisių į juos.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320-969/2018

Dėl atsakovo gynimosi būdų, kai ieškovas (rangovas) reiškia reikalavimą sumokėti už atliktus darbus, o atsakovas (užsakovas) nesutinka su mokėtina suma remdamasis atliktų darbų trūkumais; dėl nesąžiningų sutarties sąlygų patikros

Ieškovė (rangovė) prašė teismo priteisti iš atsakovo (užsakovo) skolą bei delspinigius už gyvenamojo namo konstrukcijų statybą bei išorės apdailos darbus. Atsakovas nuo pareikšto ieškinio gynėsi atsiliepime išdėstytais atsikirtimais, nurodydamas, jog ieškovė darbus atliko nekokybiškai ir ne laiku. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino iš dalies, priteisdami ieškovei iš atsakovo tik dalį skolos ir delspinigių.

Kasacinis teismas nurodė, kad tais atvejais, kai pagal tarp šalių atsiradusį teisinį santykį abi šalys prievolės yra tarpusavyje susijusios ir vienos šalies prievolės vykdymas priklauso nuo kitos šalies prievolės vykdymo ir kai šalys taiko savo teisių gynimo būdus, vienai šaliai pareiškus ieškinį dėl piniginių prievolės vykdymo, kita šalis turi teisę gintis nuo pareikšto ieškinio atsikirtimų forma, įrodinėdama aplinkybes, susijusias su prievolės vykdymo sustabdymu ar atsisakymu jį vykdyti, ar teise atlikti atskaitymus. Bylą nagrinėjantis teismas tokiu atveju privalo iš esmės įvertinti šalies argumentus, kuriais ji įrodinėja aplinkybes, susijusias su prievolės vykdymo sustabdymu ar atsisakymu jį vykdyti, ar teise atlikti atskaitymus nepriklausomai nuo to, ar tokie argumentai pateikiami atsiliepimo į ieškinį ar priešieškinio forma. Gynimosi nuo pareikšto ieškinio būdą visais atvejais pasirenka pats atsakovas priklausomai nuo jo siekiamo rezultato. Todėl kasacinis teismas konstatavo, jog apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai atsisakė vertinti atsakovo argumentus dėl darbų trūkumų pašalinimo kainos, dėl statybos sutarties turinio aiškinimo ir vertinimo remdamasis vien tuo, kad atsakovas nagrinėjamoje byloje nereiškė priešieškinio dėl darbų kainos pagal rangos sutartį sumažinimo.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad teismas *ex officio* (pagal pareigas) turi kvalifikuoti vartojimo sutartis ir atlikti tokių sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolę pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnio 2 dalyje išdėstytus kriterijus. Statybos rangos sutartis taip pat gali būti priskirta vartojimo sutarčių kategorijai, jei ji atitinka vartojimo sutarties požymius. Teismui konkrečiu atveju sprendžiant, ar sudaryta sutartis yra vartojimo, būtina identifikuoti sutarties šalis (vartotoją ir prekių (paslaugų) tiekėją) bei nustatyti, kokio tikslo, sudarydama sutartį, siekia viena iš sutarties šalių – vartotojas. Apžvelgiamoje byloje, atsižvelgdamas į tai, kad statybos rangos sutarties tikslas (gyvenamojo namo statyba) yra susijęs ne su ūkinės komercinės ar profesinės veiklos, o

asmeninių, šeimos, namų ūkio poreikių tenkinimu, kasacinis teismas konstatavo, jog yra pagrindas ginčo statybos rangos sutartį kvalifikuoti kaip vartojimo sutartį.

Kasacinis teismas nurodė, kad pagal galiojančią teisinę reguliavimą nesąžiningų sąlygų kontrolė visų pirma taikoma vartojimo sutartims, antra, taikoma tokioms sutarčių sąlygoms, kurios nebuvo individualiai aptartos. Siekiant laikytis skaidrumo reikalavimo, prieš sudarant sutartį vartotojui turi būti pateikta informacija dėl išipareigojimo sąlygų, o sutarties sąlygos išdėstytos aiškiai bei suprantamai, kad vartotojas galėtų įvertinti dėl to jam kylančius ekonominius padarinius ir nuspręsti, ar nori sudaryti sutartį su verslininku, priimdamas iš anksto jo suformuluotas sąlygas. Kasacinis teismas rėmėsi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) išaiškinimais, pagal kuriuos teismas, sprenddamas, ar vartotojas galėjo suprasti sutarties sąlygą, turi atsižvelgti į visas faktines aplinkybes ir į pastabumo lygį, kurio galima tikėtis iš vidutinio, pakankamai informuoto ir protingai pastabaus bei nuovokaus vartotojo. Sutarčių sąlygos pagal bendrąjį sąžiningumo kriterijų yra vertinamos nustatant, ar sąlyga pažeidžiamas sąžiningumo reikalavimas ir iš esmės pažeidžiama šalių teisių ir pareigų pusiausvyra vartotojo nenaudai. ESTT yra nurodęs, kad sprendžiant, ar dėl sąlygos neatsiranda „ryškus“ iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų neatitikimas vartotojo nenaudai, reikia atsižvelgti į nacionalinės teisės nuostatas, taikytinas tuo atveju, kai nėra susitarimo tarp šalių. ESTT pabrėžė ir tai, kad, teismas turi patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su tokia sąlyga, jei dėl jos būtų buvę atskirai derėtasi. Kasacinis teismas pažymėjo, jog sutarties sąlyga gali būti pripažinta nesąžininga tiek įvertinus patį sutarties turinį, tiek sutarties sudarymo aplinkybes, tiek sąlygų tarpusavio ryšį. Teismai, nustatę nesąžiningą sąlygą, privalo jos netaikyti, tačiau neturi teisės pakeisti jos turinio.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pagal CK 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 5 punktą preziumuojama, jog nesąžiningos yra sutarties sąlygos, kuriomis nustatoma neproporcingai didelė vartotojo civilinė atsakomybė už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą. Taigi, tuo atveju, jei teismas nustato, kad sutartyje nustatytos netesybos yra neproporcingai didelės, jis turi sutarties sąlygą, apibrėžiančią netesybų dydį, pripažinti nesąžininga, negaliojančia *ab initio* (nuo pradžių), ir šios sąlygos ginčo atveju netaikyti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pripažinus sutarties sąlygą, apibrėžiančią netesybų dydį, kaip nustatančią neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę ir dėl to nesąžininga bei negaliojančia, taikomas ne netesybų mažinimo institutas (CK 6.73 straipsnio 2 dalis), bet nesąžiningų sutarčių sąlygų sukeltos teisinės pasekmės, nurodytos CK 6.228⁴ straipsnio 8 dalyje. Todėl ir klausimą, ar statybos rangos sutartyje nustatytas netesybų dydis – 0,2 procento nuo pradelstos sumokėti sumos už kiekvieną pradelstą dieną – laikomas neproporcingai didele atsakomybe vartotojui už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą, teismas turi spręsti atsižvelgdamas į CK 6.228⁴ straipsnio 5 dalyje nurodytas aplinkybes. Vertinant, ar netesybų dydis yra neproporcingai didelis, vienu iš kriterijų gali būti ir kituose teisės aktuose nustatyti netesybų dydžio ribojimai vartojimo sutartyse.

Atsižvelgdamas į nurodytus išaiškinimus, kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino materialiosios teisės nuostatas, reglamentuojančias vartojimo sutartis ir nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas, ir nenustatė bylai teisingai išnagrinėti reikšmingų aplinkybių, todėl panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir bylą perdavė apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-289-1075/2018

Deliktų teisė

Dėl administracinio teisės pažeidimo byloje nustatytų faktų prejudicinės galios civilinėje byloje, mišrios kaltės bei neturtinės žalos atlyginimo

Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės nuostolių atlyginimą dėl transporto priemonės sugadinimo, o atsakovė priešieškiniu – priteisti iš ieškovės neturtinės žalos atlyginimą dėl sveikatos sutrikdymo. Apžvelgiamoje byloje teismai nustatė, kad eismo įvykio metu ieškovės vairuojamas

automobilis partrenkė pėsčiąją (atsakovę). Administracinio teisės pažeidimo byloje konstatuota, kad atsakovė pažeidė Kelių eismo taisyklių (toliau – KET) reikalavimus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, konstatavę mišrią kaltę, ieškinį ir priešieškinį tenkino iš dalies.

Kasacinis teismas nurodė, kad administracinio nusižengimo padariniai yra neatsiejami nuo paties administracinio nusižengimo pripažinimo teismo nutarimu, todėl civilinėje byloje nereikia įrodinėti ne tik kitoje byloje nustatytų administracinio nusižengimo padarinių, bet ir paties administracinio nusižengimo fakto. Kadangi atsakovės neteisėti veiksmai ir kaltė buvo nustatyti kitoje byloje įsiteisėjusiu procesiniu sprendimu, administracinio teisės pažeidimo byloje ir apžvelgiamoje byloje įrodinėjimo dalykas dėl ieškovės reikalavimo iš dalies sutapo (atsakovės veiksmų teisėtumas / neteisėtumas), kasacinis teismas sprendė, jog administracinio teisės pažeidimo byloje nustatyti neteisėti atsakovės veiksmai šiai bylai turi prejudicinių faktų galią ir jų šioje byloje įrodinėti iš naujo nereikia (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 182 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Pasisakydamas dėl ieškovės argumento, kad šioje civilinėje byloje teismai nepagrįstai dalį kaltės nustatė ieškovei, nors administracinio teisės pažeidimo byloje buvo konstatuota atsakovės kaltė dėl eismo įvykio, kasacinis teismas pažymėjo, kad kitoje byloje nustatyti faktai pripažintini prejudiciniais tik tada, kai jie toje byloje buvo įrodinėjimo dalykas ar bent jo dalis; svarbu, kad įrodinėjamas faktas būtų reikšmingas abiejose bylose. Šiuo atveju administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ir įrodinėjimo dalykas nebuvo ieškovės elgesio teisėtumas, jo priežastinis ryšys su nuostoliais, ieškovės ir atsakovės kaltės (kartu ir galimos mišrios kaltės) vertinimas civilinės atsakomybės prasme. Dėl to kvalifikuojant šalių santykius pagal civilinę atsakomybę reglamentuojančias teisės normas šie klausimai turėjo būti įvertinami savarankiškai. Teismai konstatavo, kad ieškovė taip pat nesilaikė KET reikalavimų bei nesiėmė visų būtinų atsargumo priemonių galimam susidūrimui su gatve bėgančia atsakove išvengti. Kasacinis teismas pritarė apeliacinės instancijos teismo argumentams, kad transporto priemonės vairuotojui yra keliami didesni atidumo, atsargumo ir rūpestingumo reikalavimai, todėl nepaisant to, jog kitas eismo dalyvis pažeidžia KET reikalavimus, tai neatleidžia automobilio vairuotojo nuo pareigos imtis maksimalių saugumo priemonių, elgtis taip, kad būtų išvengta bet kokio kontakto su kitu eismo dalyviu, ypač su pėsčiuoju, kuriam transporto priemonė neabejotinai kelia didesnę pavojų. Kasacinis teismas nurodė, kad abipusė (mišri) tiek žalą padariusio, tiek ją patyrusio asmens kaltė buvo nustatyta pagrįstai.

Kasacinis teismas sprendė, kad, esant tiek ieškovės, tiek atsakovės kaltės (nustatytai mišriai kaltei) dėl įvykusio eismo įvykio, bylą nagrinėję teismai pagrįstai sprendė, jog nėra pagrindo ieškovę visiškai atleisti nuo civilinės atsakomybės. Spręsdamas dėl atsakovei priteistino neturtinės žalos dydžio, kasacinis teismas rėmėsi teismų praktika, pagal kurią nukentėjusio asmens kaltė turi būti vertinama drauge su visais kriterijais ir tik tada nustatomas kompensuotinos neturtinės žalos dydis kaip visų reikšmingų kriterijų šiai žalai įvertinti sintezės rezultatas, t. y. nukentėjusio asmens kaltas elgesys turi įtakos nustatant neturtinės žalos dydį.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį pakeitė ir padidino iš atsakovės ieškovei priteistiną turtinės žalos atlyginimą; kitą nutarties dalį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-270-915/2018

Civilinio proceso teisė

Dėl savivaldybės teisės reikšti ieškinį viešajam interesui, susijusiam su nuosavybės teisės į valstybinę žemę įgyvendinimu, ginti

Ieškovė (savivaldybė) prašė pripažinti negaliojančia tarp atsakovių Lietuvos Respublikos, atstovaujamos VI Valstybinių miškų urėdijos, bei privačios įmonės sudarytą servituto sutartį. Ieškovės teigimu, ginčo servitutai, suteikiantys privataus žemės sklypo savininkui teisę važiuoti transporto priemonėmis bei naudotis pėsčiųjų taku ir teisę nekliudomai tiesti, aptarnauti, naudoti

požemines ir antžemines komunikacijas, buvo nustatyti valstybei išimtinė nuosavybės teise priklausančiame rekreacinio miško sklype, kuris patenka į pajūrio juostą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad prokuroro, valstybės ir savivaldybių institucijų ir kitų asmenų teisė teismine tvarka ginti viešąjį interesą nėra absoliuti – tą pirmiau įvardyti subjektai gali atlikti tik įstatymų nustatytais atvejais. Kasacinis teismas pažymėjo, kad viešajam interesui civilinio proceso tvarka ginti yra būtinos dvi pirminės sąlygos: 1) ieškinys viešajam interesui ginti yra pareikštas subjekto, kuriam įstatymų lygmeniu pripažįstama teisė teismine tvarka ginti viešąjį interesą; 2) subjektas, reiškiantis ieškinį viešajam interesui ginti, veikia pagal įstatyme apibrėžtą savo kompetenciją teismine tvarka ginti viešąjį interesą reikalaujant taikyti konkretų civilinių teisių gynimo būdą. Nesant šių sąlygų, viešojo intereso gynimo civilinio proceso tvarka galimybė eliminuojama, tačiau tai neužkerta kelio kreiptis į prokurorą dėl viešojo intereso gynimo. Kadangi viešojo intereso gynimas yra dispozityvumo principo išimtis, todėl šis interesas gali būti ginamas tik tiek, kiek šio intereso gynimo galimybė (būtinybė) yra tiesiogiai įtvirtinta įstatyme.

Kasacinis teismas nurodė, jog subjektas, reikšdamas ieškinį viešajam interesui ginti, privalo pagrįsti minėtų sąlygų egzistavimą. Ieškinyje, kuris reiškiamas viešajam interesui ginti, turi būti nurodyta konkreti įstatymo norma, suteikianti pareiškėjui teisę ieškiniu dėl viešojo intereso gynimo reikalauti taikyti konkretų civilinių teisių gynimo būdą (CPK 135 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Subjektui nepagrindus pirmiau įvardytų sąlygų, laikytina, kad jis neturi teisės reikalaujama būdu ginti viešąjį interesą civilinio proceso tvarka, vadinasi, negali turėti (įgyti) civilinių procesinių teisių ir pareigų (neturi civilinio procesinio teisnumo), todėl tokio subjekto pareikštas ieškinys nenagrinėtinas teisme civilinio proceso tvarka (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas).

Nors pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimas, kraštovaizdžio, savivaldybės teritorijoje esančių želdynų apsauga bei aplinkos kokybės apsauga yra savarankiškosios savivaldybės funkcijos, kasacinis teismas konstatavo, kad šių funkcijų turėjimas ir įgyvendinimas pats savaime nesuteikia teisės pareikšti ieškinį viešajam interesui, susijusiam su nuosavybės teisės į valstybinės miško žemės sklypą įgyvendinimu, ginti.

Atsižvelgdamas į nurodytus išaiškinimus, kasacinis teismas padarė išvadą, kad ieškovės nurodytos Vietos savivaldos įstatymo normos nesuteikia jai teisės ginti viešąjį interesą civilinio proceso tvarka ginčijant servitutų, nustatytų valstybinės miško žemės sklype, sandorį, o kitų įstatymo normų, kurios patvirtintų jos, kaip savivaldybės, teisę reikšti ieškinį pirmiau įvardyto viešojo intereso gynimo tikslais, ji nenurodė. Kadangi ieškovė neįrodė, jog ieškinys viešajam interesui ginti yra pareikštas įgyvendinant jai įstatymu suteiktą kompetenciją, kasacinis teismas sprendė, kad civilinės bylos procesas negalėjo būti pradėtas, todėl panaikino teismų priimtus procesinius sprendimus ir bylą nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-314-611/2018

Dėl arbitrų nešališkumo ir nepriklausomumo

Pareiškėja prašė panaikinti *ad hoc* arbitražo teismo sprendimą, be kitų motyvų, nurodydama, jog arbitražo teismo pirmininke paskirta arbitrė buvo šališka ir profesiniais ryšiais susijusi su suinteresuoto asmens, kurio naudai priimtas arbitražo sprendimas, atstove. Lietuvos apeliacinis teismas netenkino prašymo.

Kasacinis teismas, remdamasis ankstesniais savo išaiškinimais, nurodė, kad nepriklausomumas yra objektyviojo pobūdžio teisinė kategorija, kurią galima identifikuoti išoriškai. Asmens nepriklausomumas yra susijęs su organizacinių, asmeninių, struktūrinių, socialinių, ekonominių, verslo, pavaldumo ir kt. ryšių tarp kelių subjektų nebuvimu. Subjekto nepriklausomumas vertinamas ne *a priori* (iš anksto), o konkrečioje byloje, atsižvelgiant į susiklosčiusių individualių aplinkybių visumą. Vertinami ne tik subjekto santykiai su bylos šalimis, subjektas taip pat turi būti nepriklausomas ir nuo kitų asmenų, kurie galėtų daryti arba galėtų siekti daryti jam įtaką, todėl turi būti įvertinamos ir sąsajos su trečiaisiais asmenimis, jei dėl jų gali kilti

interesų konfliktas. Vertinamos gali būti ne tik tiesioginės, bet ir netiesioginės sąsajos (ryšiai per kitus asmenis). Atliekant nurodytą vertinimą, atsižvelgiama į nustatytų ryšių, *inter alia* (be kita ko), esmę, pobūdį, intensyvumą, istoriją, subordinacijos, galimybės kontroliuoti arba daryti lemiamą įtaką egzistavimą ir kitas reikšmingas aplinkybes. Vertinant subjekto, kuris gali priimti sprendimą, nepriklausomumą, atsižvelgiama į jo skyrimo vykdyti pareigas būdą, įgaliojimų trukmę, apsaugos nuo išorinės įtakos garantijų egzistavimą ar neegzistavimą, į tai, ar subjektas, taikant objektyvaus stebėtojo standartą, atrodo nepriklausomas, ir kt. Vertinant nepriklausomumą, atsižvelgiama ir į tai, ar subjektas, dėl kurio sprendžiama, iš anksto atskleidė atitinkamų veiksmų egzistavimą. Nešališkumas savo ruožtu yra subjekto vidinė būseną, reiškianti išankstinio nusistatymo dėl ginčo teisinio santykio ar jo šalių nebuvimą. Nešališko subjekto vidinė būseną ir vertinimas neturi būti paveikti jo subjektyvių mąstymo ar emocinių veiksmų, galinčių trukdyti vykdyti savo pareigas ir, be kita ko, sąžiningai dėti maksimalias pastangas priimant objektyvų sprendimą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad santykiai, galintys daryti poveikį arbitro nepriklausomumui, dažniausiai susiję su pavaldumo ir finansiniais ryšiais. Vien ta aplinkybė, kad *ad hoc* arbitražo pirmininkė ir suinteresuoto asmens atstovė dirba viename to paties universiteto padalinyje, taip pat Lietuvos advokatūros komitete, nenustačius tarp jų esančio jokio pavaldumo, taip pat finansinių ryšių, savaime nesudaro pagrindo konstatuoti arbitražo teismo pirmininkės nepriklausomumo ir nešališkumo trūkumą. Kitų objektyvių įrodymų, patvirtinančių kokius nors socialinius, finansinius, verslo, pavaldumo ir kitus ryšius tarp arbitražo teismo pirmininkės ir suinteresuoto asmens atstovės, kurie galėtų sukelti pagrįstų abejonių dėl arbitražo teismo pirmininkės nešališkumo ar nepriklausomumo egzistavimo, pareiškėja nepateikė.

Kasacinis teismas nurodė, kad Tarptautinės advokatų asociacijos 2004 m. gegužės 22 d. Gairių dėl interesų konfliktų tarptautiniame arbitraže (toliau – Gairės), kuriomis remiasi ir pareiškėja, 4.3.3 punkte yra aptarta situacija, kai arbitras dėsto tame pačiame fakultete ar mokykloje kaip ir kitas arbitras arba vienos iš šalių atstovas, arba eina pareigas profesinėje asociacijoje, socialinėje arba labdaringoje organizacijoje su kitu arbitru arba vienos iš šalių atstovu. Tokią situaciją Gairės priskiria Žaliajam sąrašui, t. y. situacijai, kuri objektyviu požiūriu nekelia įspūdžio apie šališkumo ar priklausomumo egzistavimą, todėl arbitras neturi pareigos apie ją pranešti. Kasacinis teismas sprendė, kad apžvelgiamoje byloje įrodinėjamos aplinkybės – darbas toje pačioje universiteto katedroje ir Lietuvos advokatūros komitete – patenka būtent į Gairių Žaliąjį sąrašą, todėl *ad hoc* arbitražo pirmininkė neturėjo pareigos atskleisti tokio pobūdžio sąsajų. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas Lietuvos apeliacinio teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-298-687/2018

Bankroto teisė

Dėl įmonės bankroto administratoriaus teisės civiliniame procese sudaryti taikos sutartį bankrutavusios įmonės vardu ir interesais

Bankrutavusi įmonė, atstovaujama bankroto administratoriaus, prašė teismo priteisti iš kitos įmonės administravimo išlaidų kompensaciją. Šalys teismui pateikė prašymą patvirtinti jų sudarytą taikos sutartį ir civilinę bylą nutraukti. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai taikos sutartį patvirtino. Trečiasis asmuo (kreditorius) kasaciniame skunde nurodė, kad administratorius viršijo savo įgaliojimus, taikos sutartį sudaręs neturėdamas kreditorių pritarimo, o pati taikos sutartis pažeidė kreditorių interesus.

Kasacinis teismas nurodė, jog ĮBĮ nuostatos dėl poreikio svarstyti taikos sutarties sudarymo klausimą kreditorių susirinkime ir reikalavimai, keliami taikos sutarties turiniui, taikytini tais atvejais, kai sprendžiamas klausimas dėl taikos sutarties sudarymo tarp bankrutuojančios įmonės ir įmonės kreditorių siekiant išvengti bankroto bylos įmonei iškėlimo, o iškeltos bylos atveju – jos nutraukimo, ir taikiai ieškant galimybių įmonei tęsti ūkinę veiklą. Apžvelgiamoje byloje ginčo taikos sutartis buvo sudaryta ne tarp bankrutuojančios įmonės ir įmonės kreditorių, siekiant įmonei išvengti bankroto bylos iškėlimo, bet sprendžiant kitokio teisinio ir faktinio pobūdžio ginčą tarp

bankrutuojančios įmonės ir jos skolininko. Tokio pobūdžio ginčui spręsti įstatyme nenustatyta privalomo derinimo su kreditorių susirinkimu poreikio. Bankroto administratorius, veikdamas kreditorių interesais, turėtų būti suinteresuotas taikos sutarties sąlygas derinti su kreditoriais, tačiau jam to neatlikus, tokie bankroto administratoriaus veiksmai nelaikytini neteisėtais.

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad bankroto administratorius visų pirma yra teismo paskirtas bankrutuojančios įmonės atstovas, veikiantis įmonės vardu *ex officio*, o pavedimo sutarties pagrindu susiklosto ne bankroto administratoriaus ir kreditorių (ar kreditorių susirinkimo), bet bankroto administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės teisiniai santykiai. Kadangi apžvelgiamoje byloje bankrutavusiai įmonei teisme atstovavo bankroto administratorius, pareiškęs ieškinį dėl administravimo išlaidų kompensacijos priteisimo, kasacinis teismas padarė išvadą, kad jis įgijo teisę įmonės vardu ir interesais spręsti dėl CPK 42 straipsnio 1 dalyje išvardytų teisių įgyvendinimo, kaip vienos iš jų – taikos sutarties sudarymo įmonės vardu ir interesais.

Atsižvelgdamas į tai, kad teismai vertino tiek bankrutavusios įmonės kreditorių, tiek skolininkės (atsakovės) interesus, siekė jų pusiausvyros balanso, kasacinis teismas sprendė, jog, patvirtinus taikos sutartį, kreditorių interesai nebuvo pažeisti, todėl paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-684/2018

Dėl įmonės vadovo pareigos inicijuoti bankroto bylą nemokiai įmonei pažeidimo kaip sąlygos pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu

Bankroto administratorė prašė pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu. Be kitų pažeidimų, administratorė nurodė, kad įmonės valdymo organai nevykdė pareigos laiku pateikti pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai įmonės bankrotą pripažino tyčiniu.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 1 punkto formuluotė – pareigų, susijusių su įmonės valdymu, nevykdymas arba netinkamas vykdymas – yra labai abstrakti, todėl ji negali būti aiškinama tokiu būdu, jog bet kurių su įmonės valdymu susijusių pareigų pažeidimas taptų tyčinio bankroto požymiu.

Atsižvelgdamas į tai, kad įmonės vadovo pareigos inicijuoti bankroto bylą pažeidimas yra savarankiškas deliktas, galintis lemti pareigos atlyginti žalą įmonei ir kreditoriams atsiradimą (ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalis), kasacinis teismas išaiškino, kad šios pareigos pažeidimas papildomai gali būti kvalifikuojamas kaip tyčinio bankroto požymis tik tais atvejais, kai bankroto byla laiku neinicijuojama sąmoningai (įmonės vadovui aiškiai suvokiant, kad įmonė yra nemoki ir neturi galimybių išvengti likvidavimo dėl bankroto), taip pat kartu laikotarpiu, kai turėjo būti inicijuota bankroto byla, sąmoningai sudarant sandorius, pažeidžiančius kreditorių teises ir (arba) teisėtus interesus. Apžvelgiamoje byloje konstatuota, jog teismas atsisakė iškelti įmonei restruktūrizavimo bylą, o vėliau – priimti įmonės vadovo pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, motyvuodamas tuo, kad įmonė yra nemoki, ir jos vadovas turi pareigą paduoti teismui ieškinį dėl bankroto bylos iškėlimo, o ne pakartotinai inicijuoti įmonei restruktūrizavimo bylos iškėlimą.

Atsižvelgdamas į tai, kad įmonės vadovas, nepaisydamas teismų nurodymų ir skiriamų baudų už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, sąmoningai pažeidė pareigą laiku kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-297-915/2018

Darbo teisė

Dėl drausminės atsakomybės taikymo pagrindo

Ieškovas, be kitų reikalavimų, prašė pripažinti neteisėtu ir panaikinti atsakovės (darbdavės) įsakymą, kuriuo jam buvo skirta drausminė nuobauda. Ieškovo teigimu, konfliktas, dėl kurio jis

buvo atleistas iš darbo už šiurkštų darbo drausmės pažeidimą, įvyko ne darbo metu ir ieškoviui neatliekant darbo pareigų, todėl atsakovė jį atleisdama pažeidė Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) nuostatas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kadangi ieškovas iš darbo atleistas iki įsigaliojant naujai DK redakcijai, iš esmės pakeitusiai darbo santykių teisinį reguliavimą, spręsdamas dėl drausminės atsakomybės taikymo ieškoviui teisėtumo, kasacinis teismas vadovavosi 2002 m. birželio 4 d. įstatymu Nr. IX-926 priimta DK redakcija, galiojusia tuo metu.

Kasacinis teismas nurodė, kad drausminė atsakomybė yra viena individualios teisinės atsakomybės rūšių. Ji taikoma tik darbuotojams, kai darbdavys ir konkretus darbuotojas yra susiję darbo teisiniais santykiais. Drausminė atsakomybė gali atsirasti ir gali būti taikoma tik tuo atveju, jeigu darbuotojas padaro darbo drausmės pažeidimą, pasireiškusį darbo pareigų, nustatytų DK, darbo sutartyje, darbo tvarkos taisyklėse ir (ar) kituose specialiuose teisės aktuose, nevykdymu arba netinkamu jų vykdymu dėl darbuotojo kaltės.

Apžvelgiamoje byloje kasacinis teismas rėmėsi teismų nustatytais aplinkybėmis, jog tarp ieškovo ir kito atsakovės darbuotojo sporto klube kilo konfliktas, kurio metu ieškovas įžeidinėjo kitą atsakovės darbuotoją necenzūriniais žodžiais, tris kartus smūgiavo jam. Konfliktas įvyko ne darbo vietoje ir ne darbo metu, kai ieškoviui buvo ne darbo diena ir jis neatliko tiesioginių darbo pareigų. Tokį ieškovo elgesį atsakovė pripažino šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu, teigdama, jog ieškovas pažeidė atsakovės patvirtinto etikos kodekso nuostatas. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad atsakovės patvirtinto etikos kodekso nuostatos, už kurių pažeidimą ieškoviui taikyta drausminė atsakomybė, reglamentuoja darbuotojų elgesį darbinėje veikloje, o įvykis įvyko ne darbo metu, ne darbo vietoje ir ieškoviui neatliekant jokių darbo sutartyje ar kituose atsakovės vidaus norminiuose aktuose nustatytų darbo pareigų, konstatavo, kad nurodytas ieškovo elgesys negalėjo būti pripažintas darbo drausmės pažeidimu pagal DK 234 straipsnį ir jam negalėjo būti taikoma drausminė atsakomybė ir skirta drausminė nuobauda. Kasacinis teismas pažymėjo, kad vien aplinkybė, jog atsakovė iš dalies kompensuoja apsilankymą sporto klube, kuriame įvyko konfliktas, nereiškia, kad buvo padarytas darbo drausmės pažeidimas, nes ieškovas sporto klube apsilankė poilsio dieną ir savo darbo pareigų jame nevykdė. Vertinant ieškovo elgesį, taip pat neturi reikšmės ir aplinkybė, dėl kokių priežasčių kilo konfliktas – nesutariant darbo ar kitais klausimais. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad atsakovė neturėjo teisės skirti ieškoviui drausminės nuobaudos – atleidimo iš darbo pagal DK 136 straipsnio 3 dalies 2 punktą ir 237 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Tačiau, atsižvelgdamas į tai, kad ieškovo ir atsakovės santykiai yra įtempti, siekdamas išvengti konfliktų bei teisminių ginčų tarp jų ateityje, kasacinis teismas sprendė, kad ieškovo teisės ir teisėti interesai bus geriausiai apginti ne grąžinant jį į darbą, bet priteisiant jam išaitinę išmoką ir vidutinį darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir ieškinį patenkino iš dalies – panaikino atsakovės įsakymą atleisti ieškovą iš darbo bei pripažino, kad ieškovas atleistas iš darbo šia kasacinio teismo nutartimi; priteisė ieškoviui iš atsakovės išaitinę išmoką; neturėdamas pakankamai duomenų, bylos dalį dėl ieškoviui priteistino vidutinio darbo užmokesčio už priverstinės pravaikštos laiką perdavė nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-310-403/2018

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt